

© Claude Truong-Ngoc

Boris Pahor (Trieste, 26 d'agost del 1913) és l'últim gran supervivent dels camps nazis. Va néixer a Trieste quan aquesta ciutat encara formava part de l'Imperi austrohongarès, i va viure en primera persona l'auge del feixisme italià. Quan tenia set anys va veure com els feixistes cremaven la casa de cultura eslovena, fet que el marcava per sempre. Va ser perseguit pel règim de Mussolini pel fet de pertànyer a la minoria eslovena, i per Hitler, per la seva militància antifeixista, fins que el van delatar i va ser detingut per la Gestapo, que el va enviar al camp de Dachau, primer, i posteriorment als camps de Struthof-Natzweiler, altra vegada Dachau, Mittelbau-Dora, Harzungen i Bergen-Belsen. Pahor és un exemple vivent d'integritat moral i un dels humanistes més importants d'Europa. La seva vasta obra és un al·legat contra els totalitarismes i un cant a la llibertat.

Simona Škrabec va néixer a Eslovènia i viu a Barcelona des del 1992. Els seus últims llibres són *Pàtria prestada* (2017) i *Surto del bosc amb les mans tenyides* (2019). Ha traduït més de trenta llibres d'autors catalans a l'eslovè i d'autors eslovens, serbis i croats al català i a l'espanyol. Amb Arnau Pons ha dirigit un projecte extens sobre l'intercanvi cultural entre Alemanya i Catalunya, *Carrers de frontera* (2007-2008). També ha participat a l'estudi *Ser traduït o no ser* (2007), coordinat per Esther Allen, que va tenir un gran ressò internacional. Entre molts altres treballs, ha escrit l'informe *Culture's Oxygen* (2016), encarregat per la UNESCO, que demostra la importància de la traducció literària a països amb greus problemes estructurals.

De les seves obres n'han dit:

Miguel Mora, *El País* – «Hi ha fames tardanes, però probablement cap s'assembla a la de Boris Pahor. Va néixer a Trieste l'any 1913, però no fa ni una dècada que el seu nom sona entre els bons lectors i que se sap que és un personatge excepcional i autor d'una de les obres cabdals de la literatura.»

Kirkus Reviews – «Amb la seva veu intensa i original Pahor penetra al cor dels lectors i els transporta als llocs on va perdre bona part de si mateix.»

La Repubblica – «Mereix un lloc al costat de les obres mestres de la literatura de l'Holocaust de Primo Levi i Imre Kertész.»

Toni Polo, *Público* – «Pahor dona veu a l'amargura del poble eslovè de la zona de Trieste, perseguit pel feixisme.»

Le Monde – «Una narrativa punyent. Escriu amb una precisió al·lucinatòria i analitza de forma excepcionalment subtil.»

Mirror – «Extraordinàriament poètic.»

Domingo Marchena, *La Vanguardia* – «Boris Pahor és un exemple insòlit de longevitat literària, activisme polític i autoritat moral i humanista. La seva vasta obra és un al·legat contra els totalitarismes i un cant a la llibertat.»

Joan Flores Constans, *Je dis ce que j'en sens* – «Una lliçó que la humanitat no hauria d'oblidar.»

Claudio Magris – «Una de les obres mestres de la literatura de l'Holocaust. Un poderós alè humà que coexisteix amb una precisió aguda i freda.»

Boris Pahor

La pira al port

.....

Narracions

Selecció, traducció de l'eslovè i pròleg de Simona Škrabec

ANTÍPODA, 49

EDICIONS DEL PERISCOPEI

Títols originals:

Na sipini © Boris Pahor, 1960 | *Varno naročje* © Boris Pahor, 1974

Dibanje © Boris Pahor, 2001 | *Grmada v pristanu* © Boris Pahor, 2009

© Boris Pahor

Primera edició: octubre del 2020

© de la traducció: Simona Škrabec, 2020

© del pròleg: Simona Škrabec, 2020

© de la imatge de coberta: Marka / GettyImages, 2020

© de la fotografia de l'autor: Claude Truong-Ngoc / Wikimedia Commons

© d'aquesta edició: Edicions del Periscopi SL, 2020

Recerca documental: Krištof Jacek Kozak i Simona Škrabec

Publicat per Edicions del Periscopi SL

info@periscopi.cat | *Web*: www.periscopi.cat | *Facebook*: www.facebook.com/Periscopi

Twitter: twitter.com/Ed_Periscopi | *Instagram*: @edicions_del_periscopi

Impressió: Romanyà Valls

Imprès a Catalunya – *Printed in Catalonia*

Edició a càrrec d'Aniol Rafel i Marta Rubirola

Correcció: Miquel Saumell Santaegènia, Òscar Lozano i Núria Saurina Eudaldo

Disseny de la col·lecció, de la coberta i maquetació: Tono Cristòfol

Aquest llibre s'ha imprès amb un paper offset cru de vuitanta grams i ha estat compaginat amb la tipografia Caslon Pro en cos 12.

Dipòsit legal: B 16789-2020

ISBN: 978-84-17339-50-0

Tots els drets reservats.

La traducció ha comptat amb el suport de l'Agència pública de llibre de la República d'Eslovènia (JAK)

Amb el suport de:

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

**SLOVENIAN
BOOK
AGENCY**

Sumari

Pròleg. <i>Les síndries, el raïm i les mimoses,</i> per Simona Škrabec	9
La pira al port. Narracions	49
L'adreça escrita en un tauló bast	51
El clau clavat al pany	67
La pira al port.....	83
Una papallona amb les ales obertes.....	133
El naufragi.....	141
La mort d'un leprós	181
El meu cosí Ciril.....	195
Una cúpula de cendra	225
Entre els esculls	239
Caqui.....	265
Una història inaudita	273
Procedència dels textos	283

Una papallona amb les ales obertes

Era un dia de tardor, transparent encara, però l'alè de l'hivern ja flotava a l'aire. El sol de la tarda deixava intuir l'aspror de les brises nocturnes. La llum es descomponia en espurnes de vidre, lluents i fredes. El mar, allà baix, estava agitat, i feia una escuma com de blonda, rígida.

Les vistes des de la finestra de la classe eren boniques. S'hi veien les randes de plata de les ones i les puntes dels pals dels velers que es bellugaven gairebé imperceptiblement. Entremig hi havia la muntanya, que no feia gaire pendent, i les cases il·luminades pel sol; eren totes blanques o d'un groc pàl·lid, només n'hi havia una que era de color de xocolata, una de sola entremig de totes les altres tan blanques com les veles.

La Julka s'estava al costat de la finestra i repassava un dibuix fet amb el dit índex sobre el vidre.

—No és veritat —va dir.

—Nedes com si fossis feta de plom —li va tornar a dir el Marko.

—No és veritat —va sacsejar el cap fent que no. Les dues trenes rosses li van ballar per l'esquena. El front semblava

més ample perquè tenia tots els cabells atrapats en dues trenes fermes; el nasset prim es rebel·lava ofès contra aquella mena de provocacions.

—Llavors vol dir que vas a nedar amb un neumàtic —li va dir.

—Sé nedar també sense neumàtic!

El Danilo, un noi entre tants altres nois de tercer de primària, es va acostar a la parella de la finestra. Portava uns pantalons tan curts que quasi se li veien totes les cuixes i ben estrets, també. Sobre l'ull esquerre li penjava un ble de cabells rossos.

—Obriré la finestra —va dir.

—Obre-la, obre-la, Danilo —va dir la Julka.

—Amb un neumàtic d'autobús qualsevol sabia nedar —va dir el Marko.

—La Julka sap nedar bé —va dir el Danilo.

—Ja sé per què la defenses —va dir el Marko—: és la teva estimada!

—Què has dit?

El Marko ja s'havia escapat. Es va barrejar amb els nens que s'amuntegaven a l'espai entre la tarima i els pupitres. Era l'hora del pati. Feien el que es fa a l'hora del pati; el mestre havia sortit de classe i els nois i les noies es perseguien i s'atrapaven, feien avions de paper i els feien volar entre les taules. Hi havia xivarri. Hi havia crits i rialles. Quan l'avió va sortir per la finestra oberta, es van sentir grans alegrois. El grup es va amuntegar arran de la finestra per observar les voltes amples que feia l'avió en un aire carregat de sol.

—Vaig sortir amb el neumàtic, però després el vaig empenyer lluny de mi i vaig començar a nedar sense —va dir la Julka.

—Ja ho sé —va dir el Danilo.

Quan l'avió va desaparèixer darrere la cantonada, el grup va tornar a l'espai lliure que hi havia al mig de la classe.

—Aquestes vacances he anat a pescar! —va dir el Danilo.

—De debò?

—Sí, amb el meu oncle. De nit.

—De nit?

—Sí. Amb fanals.

—*Ioi!* Amb fanals! —va dir; el mirava de costat, de manera que les trenes també se li van inclinar a l'esquena.

—Les barques de pesca nocturna encenen els fanals —va dir—. Els peixos queden enlluernats i no veuen les xarxes.

La Julka va dir:

—Ah!

El Marko li va estirar una trena i va cuitar a amagar-se. El Danilo el va voler atrapar enmig del grup compacte. Tots dos saltaven per damunt dels pupitres i topaven amb els altres alumnes, que ja havien construït un altre avió de paper i el feien volar. El Marko es va atansar a la porta per fugir pel passadís, però el Danilo el va atrapar per la jaqueta, agafant-lo a l'altura del pit.

—Ets un gallina —li va dir.

—Pega-li, pega-li, Danilo —va cridar la classe.

—Mama! —va dir el Marko.

—Hahaha —va riure la classe.

—Ets un fluixet —va dir el Danilo, que el va empènyer per apartar-lo; després es va asseure al seu lloc.

A la classe hi tornava a haver xivarri. Les gorres van desaparèixer del penjador. I volaven, una altra vegada, en direcció als ganxos de ferro. També hi havia un penjador amb

el peu de fusta, posat al racó de l'entrada, com a la resta de les aules. Les gorres volaven per l'aire, topaven amb la paret i queien a terra. Alguna sí que quedava atrapada en un dels ganxos, però més aviat per casualitat. Els nens les feien girar en l'aire com si fossin vaquers de l'Oest Llunyà, però en realitat no tenien la punteria que suposava aquesta fantasia.

—Danilo, vine cap aquí —va dir la Julka.

La noia encara era al costat de la finestra i mirava cap a fora. Estava d'esquena a la classe. El soroll es va acabar de cop, els alumnes van seure als bancs. Però a ella li va semblar que només ho feien veure per poder reprendre la gresca amb més força al cap d'un moment. La Julka no es va adonar que el mestre ja havia entrat a l'aula.

—Danilo, vine cap aquí —va dir. Potser volia mostrar al seu amic que les barques de pesca del port realment tenien fanals per enganyar els peixos de nit.

El mestre es va tocar la templa dreta i es va allisar els cabells. Eren negres i els portava ben engominats, brillants com el quitrà. A sota el nas hi portava un bigoti prim, acabat en punxa. A la solapa, hi brillava la insígnia que mostrava un feix de branques lligades i amb una destrat entremig.

Els ulls se li van enterbolir:

—*Giulia!*

Ella es va girar a poc a poc, com si la sorpresa li hagués pres totes les forces. Va mirar el mestre. Els pupitres retenien la respiració; sense adonar-se'n, la noia es va mossegar el llavi inferior amb les dents blanques.

—*Giulia!* —va cridar irat el mestre. Li va semblar que aquest nom no es referia a ella sinó a una nina que li havien regalat perquè la cuidés i que havia perdut. Rere seu hi havia la finestra oberta. La figura menuda es perdia en aquell buit.

—*Vieni qui* —va dir el mestre i els ulls li van sortir de les òrbites.

La Julka es va moure, però els dits irats ja li havien atrapat l'orella.

—No vull sentir mai més aquesta llengua tan lletja —va dir, tot caminant entre les fileres de pupitres, arrossegant-la per l'orella darrere seu—. No vull —va dir amb una veu com ofegada, li faltava aire de tanta ràbia com sentia—. Heu entès que jo això no ho tolero?

La classe el mirava i miraven també la Julka. Els ulls dels companys es movien a poc a poc perquè cap llambregada ràpida no provoqués encara més pressió d'aquells dits tan forts. Caminava fent cercles al voltant de la noia, com si ell mateix hagués quedat atrapat en una trampa. Anava fent voltes com un gos guardià que només pot donar voltes i més voltes fins on li deixa la cadena.

—Els quaderns sobre la taula!

No es va bellugar ningú.

—Els quaderns sobre la taula, he dit!

Aquí i allà es va bellugar algun braç com per inèrcia, les mirades encara no havien abandonat els ulls sobresortits del mestre.

—*Devo parlare soltanto italiano* —va dir la boca sota el bigoti estret i molt negre.

Els ulls dels nens fitaven el mestre sense bellugar-se, petrificats.

—Ho repetiu cent vegades! —va cridar als ulls que l'es-codrinaven. I encara va afegir tot cridant—: Escriviu-ho mil vegades!

El silenci es podia tallar. Les fileres d'ulls observaven la mà del mestre, aquells dits que clivellaven l'orella de la Julka.

Ell estava com dins d'un remolí que l'arrossegava cap al fons, i els ulls que el miraven encara feien més forta aquesta pressió.

—Tu, tu i tu —anava dient com apartant-se la corda amb què l'estava atrapant la seva ira cega. La pressió s'estrenyia cada cop més, a la Julka ara ja li estirava l'orella dreta i l'esquerra, l'apartava i la sacsejava. No s'havia ni adonat que l'havia arrossegat fins a la finestra i que la noia estava atrapada contra la paret, contra el marc de la finestra. Semblava ben bé com si la volgués fer caure al buit per on abans s'havia escapat l'avió de paper. Es van tornar a desplaçar cap al mig de l'aula. «Tu, tu, tu», murmurava. Es va ajupir fins a tocar amb el cap el cap de la nena, de la mateixa manera que en una cursa de bous l'animal ferit i furiós ajup el cap perquè és allà al damunt on porta les armes. I d'aquesta manera va empènyer la nena fins a la porta. Fins al marc de la porta. Fins al ganxo de ferro del penjador. El mestre va tocar el ganxo amb el front, es va fer mal i va aixecar el cap. Les seves mans es van tornar encara més inquietes. Gairebé tremolava perquè no trobava la sortida del remolí on l'havien arrossegat les mirades dels nens. Les mans li tremolaven quan va agafar el ganxo metàl·lic amb una mà i amb l'altra va aixecar la Julka i la va penjar al ganxo per les seves dues trenes fermament trenades.

La classe es va estremir com un cos que té convulsions per la febre alta. Un dels pupitres va grinyolar.

—*Silenzio!*

El mestre era al mig de la classe, respirava excitat, amb el dit índex s'anava afliixant el coll de la camisa com si la corbata no deixés que entrés prou aire.

—Ja veurem si ho aprendreu, al final —va dir respirant amb dificultat. Semblava que estigués buscant el fil del

discurs que s'havia trencat. Estava increïblement lluny dels pupitres, com si els que hi seien no el poguessin sentir. Els alumnes eren cada cop més lluny. Cada cop més fonda era la rasa que els separava. Només els ulls, tots els ulls, no se n'apartaven i el fitaven.

—On són els vostres quaderns?! —va exclamar per evitar totes aquestes mirades.

Els ulls s'havien traslladat a la Julka. Els pupitres aguantaven la respiració per poder-la mirar amb més atenció encara. Com si dels ulls poguessin sortir-ne les suaus mans infantils, en forma d'ales de colom per aixecar el cos menut i apaivagar el seu dolor. Els ulls d'ella eren com de vellut, suaus i humits. Els peus de la Julka no tocaven a terra. La cinta de color rosa que unia les dues trenes havia quedat atrapada al ganxo com una papallona amb les ales obertes.

Aquest llibre s'ha acabat d'imprimir als tallers de Romanyà Valls el mes d'octubre del 2020.

La pira al port ha estat possible gràcies a la feina de l'escriptor Boris Pahor, la traductora i prologuista Simona Škrabec, la recerca documental de Krištof Jacek Kozak i Simona Škrabec, els correctors Miquel Saumell Santaegènia, Òscar Lozano i Núria Saurina Eudaldo, el dissenyador i maquetista Tono Cristòfol, la cap de premsa Núria Alemany, els editors Aniol Rafel i Marta Rubirola, l'estudiant en pràctiques Marta Araquistain, els treballadors de la distribuïdora UDL i els de la impremta Romanyà Valls.

A Edicions del Periscopi apostem per la bona literatura en català i creiem que aquesta mereix arribar al major nombre possible de persones. És per això que, si el llibre us ha agradat i considereu, com nosaltres, que el talent, l'originalitat, l'esforç, la il·lusió i la professionalitat mereixen ser recompensats, us animem a tenir present *La pira al port* quan feu alguna recomanació literària.

EDICIONS DEL PERISCOPI

www.periscopi.cat